

บทที่ 1

บทนำ

1. บทนำ

งานสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (Social work) เป็นการปฏิบัติงานวิชาชีพที่ต้องใช้องค์ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ต้องเป็นองค์ความรู้ที่นำมาบูรณาการอย่างมีศิลปะ นอกจากนั้นการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ยังต้องใช้ทักษะในการให้บริการกับผู้ใช้บริการที่มีความแตกต่างกัน ทักษะคิดของนักสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ต่อผู้ใช้บริการก็เป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือในการปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์ศาสตร์จะต้องมีแนวคิดที่จะปฏิบัติงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับผู้ใช้บริการ แนวคิดดังกล่าวมาจากการที่นักสังคมสงเคราะห์มีความรักในวิชาชีพ เคารพในจรรยาบรรณของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์และนำองค์ความรู้ไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์และเป็นวิชาชีพในการพัฒนาคนและสังคม ประเด็นหลักของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ก็คือ การให้ความสำคัญกับคนและสิ่งแวดล้อม (man and environment) เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสังคมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ถ้าจะพิจารณาค่าว่าสิ่งแวดล้อมให้มีรายละเอียดมากขึ้นแล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมของมนุษย์นั้นประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญหลายประการคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และชีวภาพ เช่น อากาศ ดิน น้ำ เชื้อโรค แบคทีเรีย โดยเป็นการอยู่รวมกันอย่างมีดุลยภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อมนี้ก็อยู่ภายใต้ระบบนิเวศวิทยา (ecological system) ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านใหญ่ของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกนี้ ระบบนิเวศวิทยาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มลภาวะที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยเทคโนโลยีสมัยใหม่ของมนุษย์นับตั้งแต่หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดการเสียดุลยภาพและมีผลกระทบต่อคน สัตว์ และสิ่งมีชีวิตภายใต้ระบบนิเวศจึงเป็นปัญหาสำคัญของโลกปัจจุบัน

2. ความหมายของ “การสังคมสงเคราะห์”

Mary Richmond ผู้ให้กำเนิดสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย เขียนว่า “การสังคมสงเคราะห์ คือศิลปะของการให้ความช่วยเหลือบุคคล ให้สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข ” (Mary Richmond, 1922, p. 98)

สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (NASW) ได้ให้ความหมายว่า “การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง กิจกรรมทางวิชาชีพที่จัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ ทั้งการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาความสามารถของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่สังคมอย่างเหมาะสม รวมทั้งการสร้างสรรค์ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคม

อีกด้วย” (National Association of Social Workers (NASW), 1976,p 1)

นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์(2535 ก.น. 3) ประมวลความหมายเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ไว้ดังนี้

1. การสังคมสงเคราะห์เป็นการปฏิบัติงานที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ ทักษะ และศิลปะทางวิชาชีพ
2. การสังคมสงเคราะห์เป็นการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งให้บุคคล กลุ่ม ชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี มีขีดความสามารถในการช่วยเหลือตนเองให้มากขึ้น รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หรือในหมู่พวกด้วยกันเอง และรู้จักการป้องกันปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นได้
3. การสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการช่วยเหลือบุคคล กลุ่ม ชุมชน ให้รู้จักัดแปลงและปรับปรุงโครงสร้างความเป็นอยู่ บุคลิกภาพ พฤติกรรมส่วนตน ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน ให้เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข โดยรู้จักใช้ทรัพยากรใกล้ตัวให้เกิดประโยชน์
4. การสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการใช้ความรู้และศิลปะในการปรับปรุง และดัดแปลงสิ่งแวดล้อมสภาพสังคมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบุคคล กลุ่ม ชุมชน กล่าวคือ มุ่งสร้างดุลยภาพระหว่างบุคคล กลุ่ม ชุมชน กับสิ่งแวดล้อม
5. การสังคมสงเคราะห์เป็นการแสวงหาและสร้างมาตรการ วิธีการที่ดี โดยอยู่บนพื้นฐานระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method) ที่จะทำให้เกิดการจัดการต่างๆที่จะทำให้บุคคล กลุ่ม ชุมชน ได้รับสวัสดิภาพทางสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่เพียงพอ

3. เป้าหมายของการทำงานสังคมสงเคราะห์

เป้าหมายของการ ทำงานสังคมสงเคราะห์ก็คือ การทำให้คนในสังคมปฏิบัติหน้าที่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของบุคคลและสังคมได้

ในขณะเดียวกันนักสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ก็ต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมคือ (Rex A. Skidmore, Milton G. Thackeray and O. William Farley, 1991, p.7)

1. การแก้ไขอุปสรรคปัญหาของบุคคลและสังคมให้สามารถทำหน้าที่ได้ใกล้เคียงเดิม หรือเหมือนเดิม (restoration) โดยการบำบัดรักษา (curative) และการฟื้นฟูสภาพ (rehabilitation) ของผู้ประสบปัญหา
2. การจัดหาทรัพยากร (provision of resources) เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม การจะทำให้คนเรารู้จักการแสวงหาและใช้ทรัพยากร เพื่อให้ตนเองได้รับสิ่งตอบสนองที่ต้องการนั้น คนๆนั้น หรือกลุ่มบุคคลนั้นๆจะต้องได้รับสองสิ่งต่อไปนี้
 - (1) การช่วยให้เขาเกิดการพัฒนาศักยภาพ (developmental) และรู้จักการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนกับสังคม (social interaction) และรู้ว่าทรัพยากรทางสังคมอยู่ที่ไหน
 - (2) การช่วยให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจ (educational) ที่จะตัดสินใจแสวงหาและ

เลือกใช้ทรัพยากรทางสังคมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3. การป้องกันปัญหาทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และการป้องกันปัญหาระดับสังคม เช่น การให้การปรึกษาแก่คนหนุ่มสาวก่อนสมรส ถือเป็นความพยายามในการป้องกันปัญหาทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม โดยทำให้คนในสังคมรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง

ในด้านหลักการทำงานตลอดจนจรรยาบรรณสังคมสงเคราะห์นั้น มีความสัมพันธ์กับเรื่องจรรยาบรรณและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านการให้การปรึกษาอยู่หลายประการ กล่าวคือ

4. หลักการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ โดยมีแนวคิดดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนแตกต่างกัน โดยหลายๆปัจจัย เช่น การอบรมเลี้ยงดูแต่เยาว์วัย การศึกษา อาชีพ ค่านิยม วัฒนธรรม บุคลิกภาพ เป็นต้น ฉะนั้นการให้บริการแก่ผู้รับบริการให้คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ให้มาก

2. มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี คนเราไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดทุกคนมีศักดิ์ศรีของตนเองทั้งสิ้น ฉะนั้นการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ผู้ให้บริการจะต้องให้เกียรติและไม่ตำหนิตัดสินผู้รับบริการโดยเด็ดขาด

3. ยอมรับผู้รับบริการ ทั้งในด้านตัวผู้รับบริการและปัญหาของผู้รับบริการ โดยพร้อมจะช่วยให้ผู้รับบริการหาทางแก้ปัญหาของเขาได้ต่อไป

4. เข้าใจและเห็นใจผู้รับบริการ โดยความเชื่อว่าคนเราทุกคนไม่ได้มีชีวิตที่ราบเรียบเสมอไป ฉะนั้นเมื่อเรามีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ เขาย่อมต้องการผู้ที่เข้าใจเขามาร่วมรับรู้ปัญหาผู้ให้บริการเป็นผู้หนึ่งที่ผู้รับบริการต้องการให้รับรู้ปัญหาของเขา ต้องการให้เข้าใจเห็นใจเขา และผู้ให้บริการต้องปฏิบัติตัวให้เข้าทำนอง “เอาใจเขามาใส่ใจเรา”

5. มนุษย์มีศักยภาพ จากคามเชื่อดังกล่าว ผู้ให้บริการ จึงต้องใช้ความรู้ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้รับบริการแสดงความสามารถของเขาเองออกมา เพื่อจะดึงเอาความสามารถนั้นไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา และดำเนินชีวิตของผู้รับบริการเองต่อไป

6. มนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้นผู้รับบริการ ซึ่งแต่เดิมยังอาจสับสน ไม่ทราบหนทางในการแก้ไขปัญหา แต่เมื่อได้มีการสนทนาและได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้ให้บริการแล้วสักระยะหนึ่ง โดยผู้ให้บริการพยายามจะดึงศักยภาพของผู้รับบริการออกมา ในที่สุดผู้รับบริการก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงมาช่วยเหลือตนเองได้

7. รักษาความลับของผู้รับบริการ ปัญหาบางปัญหาผู้รับบริการยังต้องการปกปิดไว้เป็นความลับ จะล่วงรู้เฉพาะผู้ให้บริการกับคณะทำงานร่วมกระบวนการช่วยเหลือกับผู้รับบริการเท่านั้น ผู้ให้บริการจึงต้องเพิ่มความมีศรัทธาให้แก่ตัวเอง โดยถือเป็นจรรยาบรรณว่าจะรักษาความลับของผู้รับบริการให้สมกับที่ผู้รับบริการให้ความไว้วางใจ อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นเรื่องการเผยแพร่เพื่อวิทยากร และเพื่อเป็นผลในการช่วยเหลือแล้ว อาจเปิดเผยความลับได้โดยผู้บริการไม่ขัดข้อง และ

จะต้องไม่ก่อความเสียหายให้เกิดแก่ผู้รับบริการ

5. จรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์ (กำหนดโดยสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย)

1. นักสังคมสงเคราะห์จะต้องตระหนักว่าการกระทำเพื่อการพัฒนา หรือก่อให้เกิดสวัสดิการแก่บุคคล กลุ่ม ชุมชน เป็นความรับผิดชอบของตน
2. นักสังคมสงเคราะห์จะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรมและปราศจากอคติทั้งปวง
3. นักสังคมสงเคราะห์ต้องเคารพในศักดิ์ศรี และไม่เปิดเผยเรื่องราวส่วนตัวของผู้มารับบริการ
4. นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่วิชาชีพ
5. นักสังคมสงเคราะห์จะต้องยึดมั่นในหลักวิชา หมั่นเพิ่มพูนความรู้ และทักษะพร้อมทั้งส่งเสริมวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

จรรยาบรรณทางวิชาชีพ กำหนดโดยสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (National Association of Social Workers, 1979) สหรัฐอเมริกา อ้างโดย Mary Ann Suppes และ Carolsy Cress Wells (1991, pp. 22-23) มีดังนี้

1. นักสังคมสงเคราะห์มีความประพฤติดีงามและมีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ
 - 1.1 รักษามาตรฐานของความประพฤติ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของการเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ
 - 1.2 มีความรอบรู้และความสามารถตลอดจนรู้จักพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ
 - 1.3 มีความสามารถในการให้บริการภายใต้บทบาทหน้าที่ที่นักสังคมสงเคราะห์
 - 1.4 มีความซื่อตรงโดยแสดงออกซึ่งการกระทำที่ซื่อถึงความซื่อตรงสูงสุด
 - 1.5 แสวงหาความรู้เพิ่มเติมและศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานวิชาชีพและตอบสนองความสงสัยอยากรู้ ซึ่งก่อผลประโยชน์แก่งานวิชาชีพต่อไป
2. นักสังคมสงเคราะห์มีคามรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ
 - 2.1 พึงระลึกเสมอว่าการรับผิดชอบต่อผู้รับบริการคือ เบื้องต้นในการให้บริการของนักสังคมสงเคราะห์
 - 2.2 พึงรักษาสีทิวและความมีเกียรติของผู้รับบริการ โดยนักสังคมสงเคราะห์ควรพยายามปกป้องผู้รับบริการให้สามารถกำหนดการตัดสินใจด้วยตัวเองให้มากที่สุด
 - 2.3 รักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในงานบริการทางวิชาชีพอยู่แล้ว
 - 2.4 ให้หลักประกันแก่ผู้รับบริการว่า ผู้รับบริการคือ มนุษย์คนหนึ่งในสังคมย่อม

ได้รับบริการด้วยความเป็นธรรม เสมอภาค ใช้หลักการ เหตุผล โดยผู้รับบริการยังคงมีความสามารถอยู่

3. นักสังคมสงเคราะห์มีความรับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน

3.1 ให้ความนับถือ ความยุติธรรม ความสุภาพอ่อนโยน และความซื่อสัตย์ต่อผู้ร่วมงานช่วยเหลือผู้รับบริการ

3.2 ให้เกียรติผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาช่วยเหลือผู้รับบริการตามวิชาชีพของเขา

4. นักสังคมสงเคราะห์มีความรับผิดชอบต่อหน่วยงาน

4.1 ต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อหน่วยงานที่นักสังคมสงเคราะห์ทำงานอยู่ด้วย กล่าวคือ ไม่กระทำการใดๆที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน

5. นักสังคมสงเคราะห์มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

5.1 อำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ โดยนักสังคมสงเคราะห์จะต้องยึดหลัก ค่านิยม จรรยาบรรณ ความรู้และพันธกิจทางวิชาชีพให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

5.2 ให้บริการแก่ชุมชน โดยจัดให้มีบริการทางสังคมในอันที่จะอำนวยความสะดวกแก่สาธารณชนทั่วไป

5.3 พัฒนาความรู้โดยคงเอกลักษณ์ทางวิชาชีพเพื่อก่อให้เกิดผลดีในการปฏิบัติงาน

6. นักสังคมสงเคราะห์มีความรับผิดชอบต่อสังคม

6.1 จัดให้มีและขยายสวัสดิการทางสังคม เพื่อให้สามารถช่วยเหลือสังคมได้ กว้างขวางครอบคลุม

6. งานสังคมสงเคราะห์ : ความจำเป็นกับสังคมไทย

งานสังคมสงเคราะห์มีความจำเป็นกับสังคมไทยมากน้อยเพียงไร ในสังคมไทยไม่ต้องมีวิชาชีพนี้ได้หรือไม่ สังคมสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยให้คนได้เข้าถึงสวัสดิการสังคม (social welfare) สวัสดิการสังคมมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สวัสดิการที่สำคัญๆ ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข การมีอาชีพ การมีงานทำ การมีรายได้ มีหลักประกันในการทำงาน มีหลักประกันในการดำรงชีวิต มีการสงเคราะห์ประชาชน มีการบริการทางสังคมต่างๆ การช่วยให้เข้าถึงสวัสดิการสังคมของนักสังคมสงเคราะห์เป็นการทำงานทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ระดับจุลภาคได้แก่การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ไปจนถึงระดับมหภาคคือการทำงานด้านนโยบาย การปฏิบัติงานด้านวิจัย รวมไปถึงการมีส่วนร่วมผลักดันเกี่ยวกับกฎหมายที่สำคัญที่จะมีผลต่อสวัสดิภาพ (welfare) ของประชาชน การเข้าถึงสวัสดิการสังคมทำให้มนุษย์เกิดปัญหาโดยเฉพาะสวัสดิการสังคมที่สำคัญประเภที่สองคือ การศึกษาและสาธารณสุข ซึ่งทำให้มนุษย์อยู่ในวัฏจักรของความยากจนและความเจ็บป่วย ทั้งความยากจนและความเจ็บป่วยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศโลกที่สาม หรือประเทศกำลังพัฒนาแล้วแต่จะมีการบัญญัติศัพท์ ซึ่งก็เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ เพราะการศึกษาและการสาธารณสุขทำ

ให้คนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ถือว่าเป็นการพัฒนาคนเพื่อไปสู่การพัฒนาสังคมที่ดีที่สุด ถ้าคนมีการศึกษาและมีสุขภาพอนามัยทั้งกายใจที่สมบูรณ์ สังคมก็จะมีความมั่นคง ปัญหาสังคมในสังคมไทยเป็นปัญหาที่เรื้อรังและสลับซับซ้อนเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเข้าไม่ถึงสวัสดิการสังคม นอกจากนั้นยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆอีกหลายประการ ได้แก่ การพัฒนาประเทศโดยใช้ทฤษฎีภาวะความทันสมัยเลียนแบบประเทศตะวันตกซึ่งบางประเด็นของการพัฒนาไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของสังคมไทย การพัฒนาที่เน้นกรุงเทพฯ เป็นจุดศูนย์กลางทำให้ชนบทถูกละเลย ก่อให้เกิดความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างคนมีเงินในเมืองกับคนยากจนในเมือง และคนจนในชนบท ในปัจจุบันมีคนจนในเมืองเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการโยกย้ายถิ่น การหางานทำของคนชนบทเข้าสู่เมือง การพัฒนาประเทศภายใต้ระบบทุนนิยม เสรีนิยม ทำให้เกิดค่านิยมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ทำให้ประชาชนสนใจในเรื่องการสะสมเงินทองเพื่อให้มีทรัพย์สินมากที่สุด เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทั้งในด้านส่วนตัว อาชีพ ในสังคม และอาจเป็นแนวทางเข้าสู่การทำงานในทางการเมือง ซึ่งจะมีโอกาสร่ำรวยและมีบารมีมากขึ้นให้แก่ตนเองและวงศ์ตระกูล จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมกัลลวณ ขึ้นในสังคมไทย นอกจากนี้ระบบอุปถัมภ์ค้ำจุนซึ่งมาจากวัฒนธรรมศักดินาทำให้คนไทยนิยมการเห็นแก่หน้า เห็นแก่พวกพ้องโดยมองข้ามความถูกต้องและความชอบธรรม วัฒนธรรมบริโภคนิยมวัฒนธรรมกัลลวณ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ค้ำจุน ผังรากลึกในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ จึงก่อให้เกิดประเด็นปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างเพศเกิดขึ้น ถ้าพิจารณาสถาบันทางสังคมที่สำคัญในสังคมไทย เช่น สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันสื่อมวลชนและสถาบันนันทนาการ ไม่มีสถาบันใดเลยที่ไม่เกิดปัญหาอันเกิดจากวัฒนธรรมและค่านิยมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่ ถ้าไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจังจากนักวิชาชีพทุกๆฝ่าย สังคมไทยจะต้องเป็นสังคมที่เผชิญกับสภาวะวิกฤตมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2546)

7. ความสัมพันธ์ของงานสังคมสงเคราะห์กับศาสตร์ต่างๆ

ความสัมพันธ์ของงานสังคมสงเคราะห์กับศาสตร์สาขาต่างๆ สังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่มีศาสตร์หลายศาสตร์เป็นพื้นฐานในการประยุกต์องค์ความรู้ (body of knowledge) ในการปฏิบัติงาน การผสมผสานระหว่างศาสตร์หลายศาสตร์ในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นั้นมีอยู่หลายประการ ประการแรกการศึกษาเพื่อจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องมนุษย์กับสังคม ดังนั้นศาสตร์ที่สำคัญจึงได้แก่ความรู้หรือศาสตร์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ศาสตร์ทางจิตวิทยา ความรู้ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาบนโลกในโลกลนี้ ทั้งประวัติศาสตร์สากลและประวัติศาสตร์ของประเทศ เพราะประวัติศาสตร์เป็นความรู้ที่มีคุณค่าให้เรา รู้จักตนเอง รู้จักสังคมและเพื่อนมนุษย์ในโลกนี้ ประวัติศาสตร์ช่วยสามารถให้เราคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานี้ยังรวมถึงการศึกษาความเป็นมาและวิวัฒนาการของ

สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยด้วย นอกจากนั้น ความรู้ทางด้านกฎหมาย ความรู้ทางรัฐศาสตร์ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพราะความรู้ทางด้านกฎหมายจะช่วยในการปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายสวัสดิการสังคม กฎหมายการสงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่างๆ กฎหมายครอบครัว กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางเพศ ความรู้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยสิทธิความเสมอภาคของคนในประเทศ เป็นต้น ความรู้ทางรัฐศาสตร์เพื่อให้นักสังคมสงเคราะห์ได้เรียนรู้เรื่องความเป็นมาของระบอบการเมือง การปกครอง การบริหารประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคม รวมทั้งความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์วิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคม เพราะทักษะของนักสังคมศาสตร์ประการหนึ่งก็คือความสามารถในการวิเคราะห์สภาพสังคม เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้รู้ถึงปัญหาของคนในสังคมและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะงานสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่ปฏิบัติเพื่อให้คนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สามารถมีชีวิตอยู่โดยปราศจากปัญหาหรือมีปัญหาน้อยที่สุด นอกจากนั้น นักสังคมสงเคราะห์ยังต้องมีความรู้ในเรื่องสารสนเทศ การใช้ข้อมูลข่าวสารจากระบบอินเทอร์เน็ต มีความรู้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของงานสังคมสงเคราะห์กับสังคมศาสตร์ (social sciences) อื่นๆอีกประการหนึ่งได้แก่ การนำเอาพื้นฐานทางศาสตร์หลายศาสตร์มาประยุกต์เป็นทฤษฎีและแนวคิดในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ เช่น ทฤษฎีจิตสังคมความรู้พื้นฐานมาจากศาสตร์ทางจิตวิทยาโดยเฉพาะจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) ทฤษฎีระบบในงานสังคมสงเคราะห์ก็นำความรู้ในทางสังคมวิทยา คือ ทฤษฎีระบบทั่วไปมาประยุกต์เป็นทฤษฎีระบบของงานสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาในงานสังคมสงเคราะห์ก็นำเอาทฤษฎีของอีริกสัน (Erickson) มาใช้เป็นองค์ความรู้ จะเห็นได้ว่าองค์ความรู้ทางสังคมสงเคราะห์มีความใกล้ชิดกับศาสตร์อื่นๆ โดยเฉพาะสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและจิตวิทยา เพราะศาสตร์ทั้งสามประการนั้นได้ให้ความเข้าใจในเรื่องคนและสังคมตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และภาวะที่เป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งทฤษฎีทั้งทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา ก็มาสารถอธิบายปรากฏการณ์ของคนแต่ละสังคมได้ดี ดังนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยว่าทำไมศาสตร์สังคมสงเคราะห์จึงเรียกว่า ศาสตร์ประยุกต์ (applied science) ตัวอย่างที่จะเห็นได้ชัดในเรื่องความเป็นศาสตร์ประยุกต์